

A Mhúinteoir Dhil,

Tá 5 mhír sa phacáiste seo:

- Bileoga oibre a bhaineann le húsáid an úrscéil sa rang;
- Ceachtanna Ábharbhunaithe – An Nollaig i dTíortha Eile (treoir don oide, bileoga eolais don dalta agus bileog oibre don dalta – leagan páipéir agus leagan dlúthdhiosca);
- Moltaí maidir le húsáid na filíochta sa rang;
- Liosta den ábhar ar fad atá i bpacáiste Rang a Trí;
- Nóta maidir le forbairt na scileanna litearthachta i Rang a Trí.

Moltar gur sna háiteanna seo a leanas i bhfillteán an oide a chuirfí iad, mar atá i gclár Leabhar an Oide E:

Bileoga oibre a bhaineann le húsáid an úrscéil sa rang	Idir ‘Moltaí maidir le húsáid an úrscéil sa rang’ agus ‘Ócáidí Speisialta 1 – An tSamhain’
Ceachtanna Ábharbhunaithe – An Nollaig i dTíortha Eile	Idir ‘Ócáidí Speisialta 1 – An tSamhain’ agus ‘Ócáidí Speisialta 2 – An Nollaig’
Moltaí maidir le húsáid na filíochta sa rang	Idir ‘An Aimsir – An tEarrach’ agus ‘Ócáidí Speisialta 4 – Lá Fhéile Pádraig’
Liosta den ábhar ar fad atá i bpacáiste Rang a Trí	Ag deireadh an leabhair ar fad
Nóta maidir le forbairt na scileanna litearthachta i Rang a Trí	Ag deireadh an leabhair ar fad

Achoimre ar Scéal

Teideal an Scéil

--

Tús an Scéil

1.	2.
----	----

Lár an Scéil

3.	4.
----	----

Deireadh an Scéil

5.	6.
----	----

Ar tharraing do pháirtí na pictiúir chéanna?

Tharraing ☐ Níor tharraing ☐

Achoimre ar Scéal

Scríobh an teideal.

--

Tús an scéil:

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Tarraing pictiúr.

--

Lár an scéil:

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Tarraing pictiúr.

--

Deireadh an scéil:

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Tarraing pictiúr.

--

Féinmheasúnú ar mo chuid léitheoireachta go ginearálta

Ainm: _____

Dáta: _____

Léigh gach ráiteas. Cuir ✓ sa bhosca atá fíor.

Ráiteas	Uair sa tseachtain ar a laghad	Uair sa mhí ar a laghad	Anois agus arís nó ní dhéanaim riamh
Nuair a léim leabhar maith insím do mo chara faoi.			
Léim leabhair eolais mar go bhfuil suim agam san ábhar.			
Léim as mo stuaim féin ag baile.			
Scríobhaim faoi leabhair atá léite agam.			
Ráiteas	Fíor	Sórt fíor	Bréagach
Tá sé an-tábhachtach dom go mbeinn ábalta léamh.			
Tuigim na rudaí a léim ar scoil.			
Foghlaimím rudaí tábhachtacha as leabhair ar scoil.			
Is léitheoir maith mé.			

Féinmheasúnú ar mo chuid léitheoireachta

Caibidil as scéal

Ainm: _____

Dáta: _____

Uimhir na caibidle: _____

Príomheachtra na caibidle: _____

Léigh gach ráiteas. Cuir ✓ sa bhosca atá fíor.

Ráiteas	Ní rómhaith	Maith go leor	Go maith	An-mhaith
Tuigim na heachtraí is tábhachtaí sa chaibidil.				
Táim in ann ceisteanna a chur agus a fhreagairt bunaithe ar an gcaibidil.				
Táim in ann cur síos a dhéanamh ó bhéal ar na príomheachtraí a tharla.				
Táim in ann scríobh faoi na príomheachtraí.				

Scríobh mar gheall ar rud éigin ar chuir tú spéis ar leith ann sa chaibidil seo.

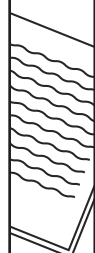

Mo Chuntas Léitheoireachta

Dáta	Teideal an Leabhair	Údar	Mo mheas air

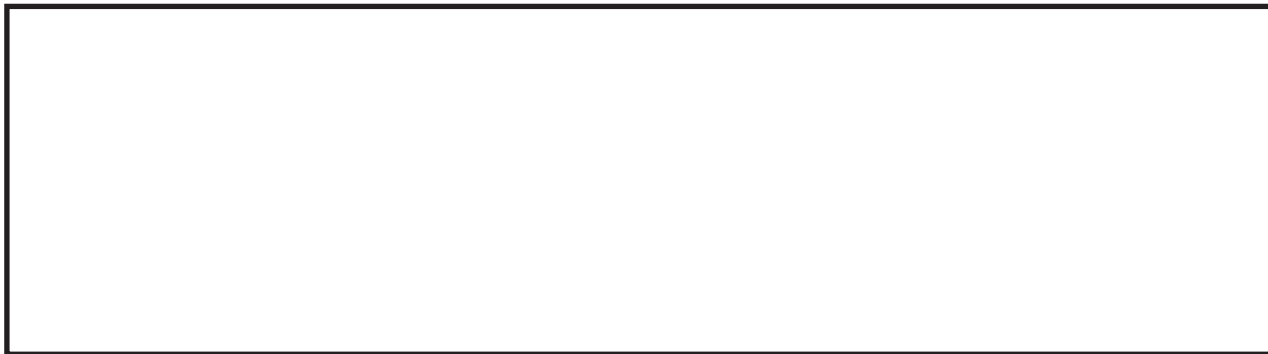

[illegible]

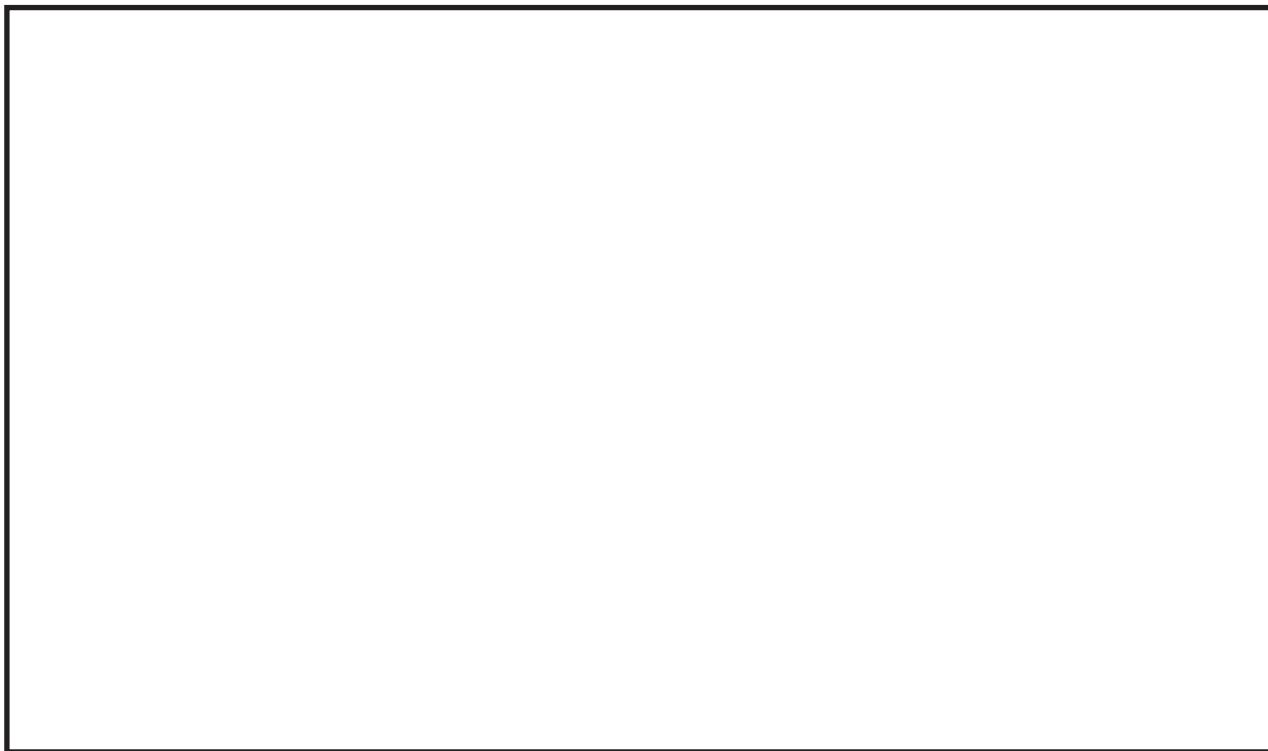
Ag Cumadh Scéil

An scéal a chur in ord

Tús

Lár

Deireadh

Treoir le haghaidh Úsáid na gCeachtanna Ábharbhunaithe

RÉAMHRÁ

CUSPÓIRÍ

Ba cheart go gcuirfeadh na ceachtanna ábharbhunaithe ar chumas an dalta na nithe seo a leanas a dhéanamh:

- dul i ngleic le gnéithe éagsúla d'ábhair an churaclaim
- forbairt a dhéanamh ar a chumas cognaíoch
- taighde a dhéanamh mar bhall de ghrúpa
- téacs a sracléamh agus a shruthléamh
- tionscnamh a chur le chéile agus a chur i láthair
- féinmhuinín a fhorbairt
- féinmheastóireacht a dhéanamh

PRIONSABAIL AGUS CUR CHUIGE

Seisiún 1 agus 2

Beidh Seisiún 1 agus Seisiún 2 faoi stiúir an mhúinteora agus é ag cur téacs an cheachta 'An Nollaig in Éirinn' faoi bhráid na ndaltaí le cabhair an scáileáin mhóir. Freagróidh na daltaí ceisteanna scríofa bunaithe ar an téacs ó bhéal.

Seisiún 3

I Seisiún 3 bainfidh na daltaí, agus iad ag obair ina ngrúpaí, úsáid as na bileoga eolais faoin Nollaig i dtíortha éagsúla agus bunóidh siad tionscnaimh orthu. (Féach roimh ré an nóta dar teideal 'Obair Bheirte agus Obair Ghrúpa' i réamhrá an leabhair seo.)

Ní gá go dtuigfeadh na daltaí gach aon fhocal ar na bileoga eolais agus iad i mbun taighde. Bainfidh siad úsáid as an gcomhthéacs agus as leideanna eile, chomh maith le foclóirí, chun dul i ngleic le focail agus friotail atá dúshlánach.

Is gá go dtuigfeadh na daltaí go mbíonn scileanna ar leith in úsáid ag duine agus é i mbun taighde chun teacht ar eolas. Samplaí de seo is ea an sracléamh agus an sruthléamh. Tá an sracléamh cosúil le duine atá ag iarraidh teacht ar ghiota de scannán a thaitníonn leis ar dhiosca digiteach ilúsáide. Bogann an duine an scannán ar aghaidh go tapa go dtí go dtagann sé ar charachtar nó ar ghníomh a aithníonn sé.

Sracléamh

Is gá a mhíniú do na daltaí nach léimid téacs ar an gcaoi chéanna i gcónaí, ach go mbraitheann sé ar chuspóir na léitheoireachta. Sracléimid téacs go minic chun teacht ar eolas áirithe atá á chuardach againn. Is é atá i gceist le sracléamh ná breathnú trí théacs go tapa chun teacht ar an eolas atá uainn. Don saghas seo léitheoireachta ní gá gach focal a léamh, ná ní gá fiú an sliocht a léamh san ord ina bhfuil sé leagtha amach. Aimsíonn an tsúil leideanna sa téacs agus í ag gluaiseacht go tapa síos an leathanach, ag cuardach focal nó frása ar leith.

Sruthléamh

Úsáidimid ‘sruthléamh’ chun teacht ar na príomhsmaointí i dtéacs nó chun a fháil amach an spéis linn an t-ábhar. Léitheoireacht an-tapa is ea an sruthléamh – trí nó ceithre huairé níos tapúla ná an ghnáthléitheoireacht. Úsáideann daoine an scil sin go minic nuair a bhíonn téacs an-fhada le léamh acu ach gan mórán ama acu. Cuidíonn na teidil linn má táimid ag iarraidh eolas áirithe a fháil. Chomh maith leis sin, má tá tú ag iarraidh teacht ar eolas ar leith is féidir neamhshuim a dhéanamh de rud mura bhfuil sé luaite sna ceannteidil. I leabhar staire, eolaíochta nó tíreolaíochta bíonn pictiúir nó léaráidí ann chun cur leis an eolas atá sa téacs cheana féin. Má dhéanaimid sruthléamh ar na pictiúir agus na léaráidí seo beidh leid mhaith againn maidir le hábhar an téacs a théann leo.

I gcás leabhair thagartha, e.g. *Leabhar Mór an Eolais* (An Gúm, 2007) is féidir leis na daltaí féachaint ar chlár an ábhair nó ar an innéacs chun teacht ar an eolas go gasta. Is gá úsáid a bhaint as sruthléamh / sracléamh chun é sin a dhéanamh.

An Tionscnamh

Is cuid lárnach den chur chuige seo an tionscnamh a chuirfidh na daltaí i láthair agus tá sé bunaithe ar a bhfuil léite acu. Déantar plé ranga ar na roghanna éagsúla atá ann ó thaobh leagan amach agus cur i láthair an tionscnaimh de, ach fágtar faoi na grúpaí féin é teacht ar chomhaontú maidir leis an sórt tionscnaimh a chuirfidh siad i láthair. Leagtar an-bhéim sa chuid seo den chúrsa ar an gcomhoibriú agus ar an bhfoghlaím i bpáirt le chéile.

Foinsí Eile Eolais

Is féidir leis na daltaí foinsí eolais eile a úsáid, dar ndóigh, chun cur leis an eolas atá faighte acu as na bileoga eolais. Sula dtugann siad faoi ábhar atá scríofa i mBéarla a úsáid áfach, is gá go mbeadh tuiscint éigin ag na daltaí ar na scileanna atá riachtanach chun go mbeadh ar a gcumas na príomhsmaointe sa téacs a aistriú go Gaeilge seachas a bheith ag déanamh aistriúcháin focal ar fhocal. Is rud dúshlánach é seo d’fhoghlaimeoir an dara teanga agus ní bheidh gach dalta den aois seo réidh dó. Moltar go láidir áfach, go mbainfeadh na daltaí úsáid as na háiseanna nuatheicneolaíochta atá sa scoil mar fhoinsí a chuideoidh leo dearadh agus leagan amach a dhéanamh. Is féidir leo an t-idirlíon a úsáid chun teacht ar phictiúir nó ar ghrianghraif a chuirfidh lena gcuid eolais agus le héifeacht a gcur i láthair.

Ba mhaith leis na foilsitheoirí agus na húdair a mbuíochas a chur in iúl dóibh siúd a chuir eolas agus grianghraif ar fáil agus a thug cead iad a fhoilsiú sa leabhar seo: Beithilín in Eaglais – Noel Walley, Eaglais Chaitliceach Mhuire Réalt na Mara, Llandudno, An Bhreatain Bheag; Seacláid The – Good Food / BBC Magazines **GoodFood**; Chiles Rellenos – Rolly Brook, Meicsiceo; Atoles – Rolly Brook, Meicsiceo; Weihnachtsmarkt – Horst Stiller, Beirlín, An Ghearmáin; Hedi Zahaf agus Gilbert Gay-Parme; Monika Schlenger, Goethe Institut, Baile Átha Cliath.

Is iad Aongus Ó Coileáin, Dómhnaíl Ó Bric, Martin Fagan, Peter Donnelly agus The Cartoon Saloon a tharraing na léaráidí.

Ceachtanna Ábharbhunaithe

AN NOLLAIG I dTÍORTHA EILE

ÁISEANNA:

- Léarscáil nó cruinneog (le fáil ag an múinteoir) a léiríonn cá bhfuil na tíortha seo: Éire, An Ghearmáin, An Fhrainc, An Spáinn, Meicsiceo, An Astráil
- Dlúthdhiosca ‘Ceachtanna Ábharbhunaithe’
- 6 Bhileog eolais – An Nollaig in Éirinn, An Nollaig sa Ghearmáin, An Nollaig sa Fhrainc, An Nollaig sa Spáinn, An Nollaig i Meicsiceo, An Nollaig san Astráil
- Bileog oibre – An Nollaig in Éirinn
- Scáileán mór / ríomhaire nó clár bán idirghníomhach
- Leabhar nótaí nó leathanach do gach grúpa chun eolas a chlárú
- Taifeadán fuaime nó ceamthaifeadán (d’aon chur i láthair ó bhéal)
- Culaith bhréige / smideadh d’aon chur i láthair i bhfoirm dráma
- Áiseanna ilmheán, e.g. ríomhairí agus an scáileán mór

SEISIÚN 1

Taispeáin an léarscáil nó an chruinneog agus iarr ar na daltaí Éire a aimsiú uirthi.

Faigh amach an bhfuil daltaí sa rang arb as tíortha eile iad féin nó a muintir. Cabhraigh leo na tíortha sin a aimsiú ar an léarscáil / ar an gcruinneog. An bhfuil daltaí sa rang a bhfuil eolas éigin acu ar thíortha eile? Iarr orthu an t-eolas atá acu a roinnt leis an rang.

Pléigh na príomhnósanna a bhaineann leis an Nollaig i saol na ndaltaí féin. Mínigh do na daltaí go bhfuil siad chun eolas a bhailiú faoin Nollaig i dtíortha éagsúla ar fud an domhain agus go dtosóidh sibh leis an Nollaig in Éirinn.

Taispeáin an téacs ‘An Nollaig in Éirinn’ ar scáileán mór. Pléigh an teideal. Díriugh aird na ndaltaí ar na pictiúir / grianghraif. An dtugann siad seo aon leid dúinn maidir leis an eolas a bheidh sa téacs?

Abair leis na daltaí go bhfuil tú chun an téacs a léamh dóibh ón scáileán. Iarr orthu é a léamh go ciúin in éineacht leat agus a bheith ag faire amach d’aon rud nach raibh ar eolas acu cheana féin faoin Nollaig in Éirinn. Léigh an téacs os ard ó thús deireadh.

Faigh amach céard iad na rudaí nach raibh ar eolas ag na daltaí cheana féin. An bhfuil aon rud a chuir iontas orthu? Céard é an rud ba mhó ar chuir siad spéis ann? Iarr ar dhaltaí aonair tuairisciú don rang.

Fócas ar an teanga

Léigh an téacs arís do na daltaí. Stop anois agus arís chun a n-aird a dhíriú ar an téarmaíocht a bhaineann leis an ábhar. An bhfuil leideanna sa chomhthéacs a chabhródh linn na téarmaí sin a oibriú amach?

Faigh amach an bhfuil focail nó nathanna, seachas téarmaíocht, sa téacs atá ag cothú fadhbanna móra tuisceana do roinnt daltaí. Ar éirigh le daltaí eile sa rang straitéisí ar leith a úsáid chun dul i ngleic leis na focail / nathanna áirithe seo? Iarr orthu na straitéisí seo a roinnt leis na daltaí eile.

I gcás na nGaeltachtaí, díriugh aird na ndaltaí ar fhocail nó ar nathanna sa téacs atá éagsúil ó Ghaeilge an cheantair, e.g. ag ullmhú = ag réiteach = ag déanamh réidh; ag bualadh ceoil = ag casadh ceoil; páistí = leanaí = gasúir. Tá sé tábhachtach go dtuigfeadh na daltaí go bhfuil an stádas céanna ag gach leagan acu seo agus gurb é an t-údar féin a roghnaíonn cé acu ceann le húsáid.

SEISIÚN 2

Cuir an téacs ‘An Nollaig in Éirinn’ ar an scáileán mór arís. Téigh siar ar an téarmaíocht agus ar aon fhocal nó nath a raibh deacracht ag na daltaí leo i Seisiún 1.

Comparáid a dhéanamh idir dhá sheánra

Pléigh an stíl scríbhneoireachta, an leagan amach, na grianghraif, etc, atá sa téacs. Iarr ar na daltaí comparáid a dhéanamh idir an stíl sin agus an stíl a bhíonn san úrscéal, mar shampla. Mínigh dóibh nach ficsean é seo ach téacs eolais ina bhfuil fíricí faoin saol. Tá sé dírithe ar théama ar leith, agus is é an príomhchuspóir atá leis ná eolas a thabhairt. Caithfidh an t-eolas a bheith cruinn i dtéacs mar seo i gcónaí agus bíonn ar an údar taighde a dhéanamh. Pléigh na difríochtaí atá idir an dá sheánra ó thaobh an leagain amach, na ngrianghraf, na bpictiúr agus mar sin de.

Déan fótachóipeanna den bhileog oibre ‘An Nollaig in Éirinn’. Roinn na daltaí ina mbeirteanna agus tabhair cóip do gach beirt. Iarr orthu na ceisteanna ‘Fíor nó Bréagach?’ a phlé agus a fhreagairt. Ansin iarr orthu na míreanna éagsúla ar an mbileog a líonadh isteach le heolas oiriúnach ón mbileog eolais ‘An Nollaig in Éirinn’. Cabhraigh le daltaí a bhfuil deacracht acu.

Pléigh toradh na hoibre. Iarr ar bheirteanna gach a bhfuil scríofa acu maidir leis na pointí is suimiúla sa téacs a léamh don rang. An raibh na pointí céanna ag beirteanna eile nó an raibh tuairimí / pointí éagsúla ag gach beirt? Pléigh é seo leis an rang.

SEISIÚN 3

Mínigh do na daltaí go bhfuil siad chun tionscnamh a dhéanamh anois faoin Nollaig i dtíortha eile agus go bhfuil bileoga eolais agat a léifidh siad ina ngrúpaí. Mínigh dóibh go léifidh siad na bileoga eolais seo chun teacht ar an eolas atá uathu ach nach gá go dtuigfidís gach focal sa téacs chun é seo a chur i gcrích. Pléigh an chaoi le téacs a shracléamh agus a shruthléamh (féach leathanach 1A agus 2A) agus bunaigh mioncheacht air.

Taispeáin na bileoga eolais faoin Nollaig i dtíortha eile don rang. Pléigh na tíortha éagsúla atá i gceist. Iarr ar na daltaí iad a aimsiú ar an léarscáil / ar an gcruinneog. An bhfuil aon eolas acu mar gheall ar na tíortha seo cheana féin? An bhfuil aithne acu ar dhaoine a tháinig go hÉirinn as ceann de na tíortha sin, ar dhaoine a bhí ar saoire sna tíortha sin nó ar dhaoine as Éirinn atá ina gcónaí sna tíortha sin? Abair leo a bheith ag faire amach sa bhaile d'aon bhróisiúir, pictiúir nó grianghraf a bhaineann leis na tíortha sin agus iad a thabhairt leo ar scoil.

Roinn na daltaí ina ngrúpaí, de réir mar a oireann don rang. Cuir cóipeanna breise ar fáil, más gá. (**Nóta:** D'fhéadfadh gur grúpaí seachas an rang ar fad a bheadh ag obair ar an tionscnamh ag aon am amháin. D'fhéadfadh na daltaí eile a bheith i mbun ceardlann scríbhneoireachta, mar shampla, i mbun léitheoireacht phearsanta nó ag éisteacht le scéal ó dhlúthdhiosca de chuid Séideán Sí.)

Pléigh na mórtheidil atá ar na bileoga eolais, e.g. 'Daidí na Nollag' agus 'Bia na Nollag'. Cláraigh iad. Céard ba mhaith leis na grúpaí a fháil amach mar gheall ar an Nollaig sna tíortha eile? Lig dóibh é seo a phlé ina ngrúpaí agus teacht ar aontú.

Lig do gach grúpa na bileoga eolais atá uathu a roghnú. Iarr ar gach grúpa duine amháin a roghnú chun an téacs a léamh nó a shracléamh agus duine eile chun nótaí a ghlacadh agus clárú a dhéanamh ar na pointí eolais. Ba cheart go ndéanfaidís na rólanna seo a mhalartú ó am go chéile ag brath ar chumas na ndaltaí sa ghrúpa. Cinntigh go dtuigeann siad gur cuid thábhachtach den chur chuige é an plé agus an díospóireacht a tharlóidh sna grúpaí. Caithfear glacadh leis gur de réir a chéile a rachaidh na daltaí i dtaithí ar obair den chineál sin agus go mbeidh cuid mhaith tacaíochta uathu ar dtús.

Má theastaíonn tuilleadh eolais ó na daltaí, sa bhreis ar a bhfuil sna bileoga eolais, pléigh foinsí eile a d'fhéadfaidís a úsáid, e.g. leabhair, an t-idirlíon, daoine a bhfuil aithne acu orthu as tíortha eile agus físeáin. Má tá siad chun an t-idirlíon a úsáid pléigh cúrsaí sábháilteachta leo.

(**Nóta:** Tá sé níos fusa do dhaltaí san aoisghrúpa seo ábhar i nGaeilge a úsáid chun taighde a dhéanamh seachas a bheith ag aistriú ón mBéarla (féach 'Foinsí Eile Eolais', leathanach 2A).

Gríosáigh na daltaí le bheith neamhspleách ina gcuid taighde ach cabhraigh leis na grúpaí sin a bhfuil cabhair de dhíth orthu.

SEISIÚN 4 / 5

Taighde

Iarr ar na grúpaí leanúint ar aghaidh lena gcuid taighde. Beidh duine ag léamh agus duine eile ag clárú na bpointí eolais de réir mar a théann siad ar aghaidh. Chomh maith leis sin, d'fhéadfaí duine a cheapadh leis na ceisteanna a chur. Moltar na rólanna seo a mhalartú go rialta ag brath ar chumas na ndaltaí sa ghrúpa.

Ó am go chéile iarr ar na grúpaí labhairt leis an rang faoin dul chun cinn atá á dhéanamh acu agus faoi aon fhadhbanna atá tagtha chun cinn. An bhfuil moltaí ag grúpaí eile nó ag daltaí aonair a chabhródh leo? Pléigh an úsáid a d'fhéadfaidís a bhaint as na háiseanna ilmheán atá ar fáil dóibh.

Modh an Chur i Láthair a Roghnú

Pléigh na bealaí éagsúla inar féidir tionscnamh a chur i láthair nuair atá eolas bailithe, e.g. tuairisc ó bhéal a thabhairt, ócáid a eagrú, sceitse a léiriú, taispeántas sleamhnán a chur i láthair, cur i láthair i bhfoirm ealaíne nó ceardaíochta a dhéanamh, nó cur i láthair scríofa a dhéanamh. Mínigh dóibh gur féidir meascán acu seo a úsáid dá gcur i láthair chomh maith. An bhfuil tuairimí eile ag na daltaí féin chun cur leo seo? Pléigh na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann le gach modh acu. Iarr ar gach grúpa na roghanna éagsúla atá ann a phlé eatarthu féin agus ceann (nó níos mó) a roghnú. Pléigh aon ábhar breise, e.g. pictiúir a thug siad ar scoil agus an úsáid a d'fhéadfaidís a bhaint astu ina dtionscnaimh.

Dréachtú agus Athdhréachtú

Cinntigh go dtuigeann na daltaí an tábhacht a bhaineann le dea-phleanáil agus ardchaighdeán oibre. Gríosaigh iad lena gcuid oibre féin a mheas seachas a bheith ag brath i gcónaí ar threoir an mhúinteora. An bhfuil bealaí dar leo féin a bhféadfaidís a gcuid iarrachtaí a fheabhsú? Cuir béim ar an dréachtú agus an athdhréachtú i gcás cur i láthair scríofa agus ar chruinneas cainte i gcás cur i láthair ó bhéal. Cinntigh go dtugtar neart ama do na daltaí chun a gcuid tionscnaimh a thabhairt chun barr foirfeachta. Glactar leis, dar ndóigh, nach mbeidh gach grúpa críochnaithe ag an am céanna.

An Cur i Láthair

Nuair atá a gcuid tionscnaimh críochnaithe ag na grúpaí iarr orthu cur i láthair a dhéanamh don rang nó don scoil. Meall an lucht éisteachta / féachana chun ceisteanna a chur ar na daltaí faoina gcuid tionscnaimh. D'fhéadfadh cuid acu cur i láthair a dhéanamh ag an tionól scoile. D'fhéadfaí taifeadadh a dhéanamh ar an gcur i láthair chun tuismitheoirí na ndaltaí a chur ar an eolas faoina gcuid oibre. I gcás tionscnaimh scríofa d'fhéadfaí iris nó suíomh gréasáin a bhunú ar chuid den ábhar.

NUAIR ATÁ GACH GRÚPA CRÍOCHNAITHE

- Téigh siar ar an téarmaíocht nó ar nathanna eile a bhí nua sna bileoga eolais. Bunaigh mioncheacht ar fhadhbanna teanga ar leith a tháinig chun cinn le linn do na daltaí a bheith ag cur an tionscnaimh le chéile nó á chur i láthair an ranga.
- Dírigh ar phatrúin litrithe nó ar réimsí den ghramadach a raibh deacracht ar leith ag na daltaí leo sna bileoga eolais.
- Roghnaigh roinnt botún comónta (litriú, comhréir, gramadach nó poncaíocht) a bhí ag na daltaí ina gcuid tionscnaimh agus bunaigh mioncheachtanna orthu.
- Múin na nathanna a bhíonn ag teastáil chun tuairisciú a dhéanamh. Ansin iarr ar ionadaí ó gach grúpa cur síos a dhéanamh ar an gcur chuige a d'úsáid an grúpa chun taighde a dhéanamh agus a dtionscnamh a leagan amach.
- Pléigh na focail as teangacha iasachta a bhí sa téacs agus cuir ar an scáileán mór iad. An bhfeiceann na daltaí aon chosúlacht idir na focail seo agus focail i nGaeilge, i mBéarla nó i dteanga eile a labhraíonn siad féin?
- Má tá daltaí ó thíortha eile sa rang iarr orthu labhairt faoin Nollaig ina dtír féin nó tabhair cuireadh do dhuine dá muintir teacht isteach chun labhairt leis an rang. Iarr orthu cúpla focal as a dteanga dúchais a mhúineadh don rang chomh maith.
- Faigh amach céard iad na fadhbanna a bhí ag na daltaí agus iad i mbun taighde nó ag déanamh a gcur i láthair. Conas a chuaigh siad i ngleic leis na fadhbanna sin? Céard a d'fhoghlaim siad a chabhróidh leo an chéad uair eile? An bhfuil aon mholtaí ag na grúpaí dá chéile bunaithe ar a dtaithí féin?
- Pléigh aon deacrachtaí idirphearsanta a tháinig chun cinn agus na daltaí ag obair i ngrúpaí. Gríosaigh iad chun na cúiseanna a bhí lena gcuid deacrachtaí a aithint. Pléigh straitéisí a d'fhéadfaí a úsáid chun dul i ngleic leis na deacrachtaí a bhí acu. Meall iad chun teacht ar réiteach iad féin seachas a bheith ag brath ar an múinteoir comhairle a chur orthu.
- Déan athbhreithniú ar an gcur chuige ó thús deireadh tú féin mar chabhair don chéad seisiún eile.

An Nollaig in Éirinn

'Nollaig shona' nó 'Nollaig mhaith' an bheannacht a thugann daoine dá chéile i nGaeilge.

Ag druidim leis an Nollaig Bíonn Críostaithe in Éirinn ag ullmhú i gcomhair na Nollag le linn na hAidbhinte, na ceithre seachtaine roimh an Nollaig. Bíonn fleasc na hAidbhinte sa séipéal agus cúig choinneal air. Lastar coinneal amháin gach Domhnach. Ansin, Oíche Nollag, lastar an choinneal bhán sa lár.

Seasann an choinneal bhán do sholas Dé, Íosa Críost.

Sa sean-am is minic a thagadh beart roimh an Nollaig ó ghaolta a bhí ina gcónaí i Meiriceá nó i dtíortha eile. Bhí cuid mhaith de mhuintir na hÉireann bocht ag an am agus bhídís ag sábháil a gcuid airgid do shiopadóireacht na Nollag. 'Lón na Nollag' a thugtaí in áiteanna ar shiopadóireacht na Nollag.

Maisiúcháin na Nollag

Maisíonn daoine a dtithe le cuileann, crainn Nollag agus maisiúcháin de gach uile shórt. De ghnáth, crochtar na maisiúcháin ag tús mhí na Nollag agus baintear anuas iad tráthnóna an tséú lá d'Eanáir. Bíonn cathracha agus bailte na hÉireann maisithe le soilse ildaite agus crainn Nollag agus cantar carúil ar na sráideanna. Bíonn beithilíní le feiceáil sna séipéil agus i gcuid mhaith tithe. Ní chuirtear an Leanbh Íosa isteach sa bheithilín go dtí Lá Nollag féin. Cuirtear coinneal i bhfuinneog an tí.

Grianghraf le cooinchead © Noel Wailley

Lastar an choinneal seo Oíche Nollag, Oíche Lae Nollag, Oíche Chinn Bhliana, Oíche Lae Caille, oíche an chúigiú lá d'Eanáir agus Oíche Lae Nollag Beag, an séú lá d'Eanáir. Cuireann an choinneal fáilte isteach roimh aon duine atá ag taisteal na mbóithre an oíche sin, mar a bhí Muire, Iósaf agus an Leanbh Íosa an chéad Nollaig.

© Imagefile

Oíche Nollag

lasc nó ubh a bhíodh ag daoine don dinnéar sa sean-am, nuair nach mbíodh cead feoil a ithe ar an gceathrú lá fichead de mhí na Nollag. Langa sailhte is mó a d'ithidís agus anlann bán anuas air, ina mbíodh neart oinniún. Tá an nós seo fós ag daoine áirithe. Téann daoine chuig

an Aifreann nó chuig seirbhís eaglasta eile ag meán oíche. Bíonn seirbhísí eaglasta sna séipéil Lá Nollag féin chomh maith.

Lá Fhéile Stiofáin

Tugtar Lá Fhéile Stiofáin nó Lá an Dreoilín ar an séú lá fichead de mhí na Nollag agus is lá mór in Éirinn é.

Imríonn daoine ar fud na tíre peil, iománaíocht agus gach sórt spóirt.

In áiteanna sa tír bíonn páistí agus daoine fásta páirteach sa Dreoilín.

Siúlann siad ar fud an bhaile agus

dreoilín bréagach ar mhaide acu. Téann siad ó dhoras go doras

ag canadh agus ag seinm ceoil agus ag iarraidh déirce don 'dreoilín ocrach'. Tugann muintir an tí airgead agus bia dóibh.

Bronntar formhór an airgid a bhailítear Lá an Dreoilín ar charthanas.

Daidí na Nollag

Crochann páistí stocaí nó málaí ag bun na leapa, le hais na tine, nó faoin gcrann Nollag le haghaidh bhronntanais Dhaidí na Nollag. Chomh maith leis sin fágann siad bia agus deoch amach do Dhaidí na Nollag agus dá réinfhianna. Blianta fada ó shin píosa guail nó práta an t-aon bhronntanas a thugadh Daidí na Nollag do pháistí dána!

Bia Nollag

Is beag trácht a bhíodh ar an turcaí in Éirinn sa sean-am, mar gur ghé a bhíodh ag daoine le haghaidh dhinnéar na Nollag. Sa lá atá inniu ann, itheann daoine turcaí nó gé, liamhás, pióga mionra agus rudaí milse de gach sórt. Itear maróga Nollag agus císte Nollag freisin.

Itheann daoine dinnéar mór Lá Caille (1 Eanáir) agus Lá Nollag Beag (6 Eanáir) chomh maith.

Oíche Chinn Bhliana

Oíche Chinn Bhliana a thugtar ar an oíche dheireanach den bhliain. Is maith le daoine a bheith ag ceiliúradh ar na sráideanna ag meán oíche agus iad ag cur fáilte roimh an mbliain nua.

Lá Caille

Lá Caille a thugtar ar an gcéad lá den bhliain nua.

Lá Nollag Beag

Lá Nollag Beag a thugtar ar an 6 lá d'Eanáir in Éirinn. Sa sean-am thugadh 'Santa Beag' féirín do na páistí ar an lá seo. Tugtar Lá Nollag na mBan ar an lá chomh maith agus téann grúpaí ban amach le chéile ag ceiliúradh.

An Nollaig sa Ghearmáin

'Frohe Weihnachten' an Ghearmáinis ar 'Nollaig shona' nó 'Nollaig mhaith'.

Ag druidim leis an Nollaig

Tosaíonn muintir na Gearmáine ag ullmhú i gcomhair na Nollag ar an séú lá de mhí na Nollag. Déanann siad cístí beaga spíosraithe, brioscaí, bronntanais agus maisiúcháin. Úsáidtear torthaí triomaithe chun bábóga traidisiúnta a dhéanamh.

© Imagefile

Adventzeit an Ghearmáinis ar an Aidbhint. Tugtar an Aidbhint ar na ceithre seachtaine roimh Oíche

Nollag. Bíonn féilirí Aidbhinte ag páistí chun na laethanta a chomhaireamh le linn na hAidbhinte. Gach lá, le linn na hAidbhinte, osclaíonn siad doras beag ar an bhféilire agus faigheann siad féirín beag taobh istigh. Uaireanta is píosa beag seacláide i gcruth réalta nó crainn a bhíonn i gceist. Uaireanta eile is bréagán beag a bhíonn ann.

Déanann daoine fleasc Aidbhinte chomh maith. Cuireann siad ceithre choinneal dhearga timpeall ar an gciumhais agus ceann bán sa lár. Lasann siad coinneal dhearg ar an imeall gach Domhnach le linn na hAidbhinte. Lasann siad an choinneal bhán Oíche Nollag.

Grianghraf le coirichead © www.berlin-motive.de

Bíonn *Weihnachtsmarkt*, margadh nó aonach na Nollag, i ngach baile agus sráidbhaile le linn na hAidbhinte. Díoltar bréagáin adhmaid, deilbhíní don bheithilín, coinnle agus gach saghas earra

lámhdhéanta ann. Bíonn atmaisféar speisialta ag margadh na Nollag. Bíonn bia agus deochanna teo ann agus na stallaí ar fad maisithe le soilse beaga bána.

Lá na dTrí Rí

Oíche an chúigiú lá d'Eanáir scríobhtar an bhliain agus G.M.N. os cionn dhoirse na dtithe in onóir na dTrí Rí – Gaspar, Melchior agus Balthasar. Creidtear go gcoinneoidh sé seo an teach féin agus na daoine a chónaíonn ann slán. Gléasann buachaillí mar ríthe ar an séú lá d'Eanáir, Lá na dTrí Rí. Siúlann siad timpeall na sráideanna agus iad ag canadh carúl. Bíonn maide á iompar acu agus réalta ar a bharr. Bailíonn siad airgead do charthanas.

© Imgeifile

An Crann Nollag

Sa Ghearmáin a thosaigh nós an chrainn Nollag. Ní bhíonn cead ag páistí na Gearmáine an crann Nollag a fheiceáil go dtí Oíche Nollag féin. Mar sin bíonn draíocht speisialta ag baint leis.

Crochann an mháthair an crann roimh an dinnéar nuair a bhíonn na páistí gnóthach i seomra eile leis an athair. Maisíonn sí é le húlra, milseáin, brioscaí, bréagáin, aingil, tinsil, coinnle nó le soilse agus féiríní beaga eile.

Cuireann sí bronntanais an teaghlaigh faoin gcrann. Nuair a bhíonn gach rud réidh, buaileann an mháthair clog. Tagann na páistí isteach i seomra álainn seo na Nollag. Canann siad carúil agus uaireanta lasann siad slaitíní spréacharnaí. Tar éis dóibh scéal na Nollag a léamh osclaíonn siad cúpla bronntanas. Bíonn níos mó ná crann amháin i gcuid de na tithe. Is féidir na crainn seo a fheiceáil ag lonradh go geal sna tithe i mbailte beaga agus móra ar fud na Gearmáine.

Daidí na Nollag

Tosaíonn ceiliúradh na Nollag níos luaithe sa Ghearmáin. Bíonn na páistí ag súil go mór le cuairt ó Shan Nioclás, *Der Heilige Nikolaus* mar a thugtar air sa Ghearmáin, ar an oíche roimh an séú lá de mhí na Nollag. Sula dtéann na páistí a chodladh ar an gcúigiú lá de mhí na Nollag, fágann siad a mbróga taobh amuigh de dhoras an tseomra leapa ag súil go dtiocfaidh *Der Heilige Nikolaus* i rith na hoíche agus go líonfaidh sé bróga na bpáistí le seacláid, milseáin, cnónna agus féiríní beaga.

Ag tús mhí na Nollag scríobhann páistí litreacha chuig an *Christkind* (An Leanbh Beannaithe) agus an *Weihnachtsmann* (Daidí na Nollag). Tagann an *Weihnachtsmann* agus an *Christkind* Oíche Nollag leis na bronntanais. Bíonn sciatháin aingil ar an *Christkind* chomh maith le róbaí geala agus coróin órga ina bhfuil

coinne. Tugann muintir an tí bronntanais dá chéile Oíche Nollag chomh maith.

Bia Nollag

Itheann daoine ispíní rósta, cnónna rósta agus úlla bÁCáilte ag Margadh na Nollag. Bíonn deochanna milse teo ann agus braon fíona do na daoine fásta.

Déanann daoine a lán bÁCála i rith mhí na Nollag agus bíonn laethanta speisialta bÁCála acu.

Tá an nós ag daoine áirithe fós gan aon fheoil a ithe ar an gceathrú lá fichead de mhí na Nollag. Itheann siad sailéad, prátaí agus iasc. Bíonn féasta mór ann lá Nollag féin le gé mhór rósta agus í líonta le húlla agus le prúnaí. Itheann siad go leor rudaí milse chomh maith.

Seo a leanas cuid den bhia a itheann muintir na Gearmáine an tráth seo bliana:

Christstollen: builín fada milis líonta le prásóg, cnónna, agus torthaí triomaithe

© Imgefile

Christstollen

Lebkuchen: arán sinséir

© Imgefile

Lebkuchen

Christbaumgebäck: taosrán bán as a ndéantar cruthanna Nollag le crochadh ar an gcrann Nollag

Christbaumgebäck

Oideas Nollag ón nGearmáin

'Lebkuchen': (Arán Sinséir) **mar a dhéantar sa Ghearmáin é.**

Comhábhair

2½ sp. bhoird órshúlaigh
110 g ime
110 g shiúcra doinn
buíocán uibhe
250 g plúir
taesp. chothrom de shóid aráin
3 thaesp. chothrom de shinséar brúite
pinse cainéil (más rogha leat)
cuiríní, craiceann oráiste, silíní, reoán,
etc., chun na cruthanna a mhaisiú

© Imgefile

Modh

1. Fág an próca órshúlaigh in uisce te go dtí go mbogfaidh an t-órshúlach.
2. Buail an t-im agus an siúcra le chéile go dtí go mbeidh siad ar nós uachtair.
3. Measc an buíocán uibhe leis.
4. Measc an t-órshúlach leis chomh maith.
5. De réir a chéile measc isteach an plúr, an tsóid aráin, an sinséar agus pinse cainéil (más rogha leat).
6. Cuir plúr ar do lámha agus fuin an taos. Clúdaigh le plaisteach é agus cuir sa chuisneoir é ar feadh uair an chloig. Beidh sé níos fusa ansin an taos a rolladh amach.
7. Cuir plúr ar an gcrann fuinte agus faoin taos. Roll amach an taos go dtí go mbeidh tiús 1 cm ann.
8. Ansin gearr amach cruthanna as an taos. D'fhéadfá crann Nollag, réalta, buachaillí nó cailíní sinséir a ghearradh as nó fiú teach beag caillí mar atá sa scéal faoi *Hansel agus Gretel*.
9. Leag na cruthanna ar thráidire smeartha agus fág spás 2 cm eatarthu.
10. BÁCÁIL iad ar feadh dhá nóiméad déag ar 180°C.
11. Lig dóibh fuarú. Ansin maisigh na cruthanna le cuiríní, craiceann oráiste, silíní, reoán, etc.

An Nollaig sa Fhrainc

'Joyeux Noël' an Fhraincis ar *'Nollaig shona'* nó *'Nollaig mhaith'*.

© Imgeifile

Ag druidim leis an Nollaig

Bíonn Críostaithe sa Fhrainc ag réiteach i gcomhair na Nollag le linn na hAidhinte. Tá muintir dheisceart na Fraince an-tógtha le deilbhíní beaga ar a dtugtar *les santons*. Ciallaíonn *les santons* 'na naoimh bheaga'. Is deilbhíní beaga gleoite iad atá déanta as cré agus iad bunaithe ar na

carachtair sa bheithilín. Ceannaíonn Francaigh na deilbhíní sin ó bhliain go bliain chun a mbeithilín a líonadh mar go mbíonn costas mór ag baint leo. Tá ceird ar leith ag teastáil chun *les santons* a dhéanamh. Cuireann na díoltóirí deilbhíní nua ar taispeáint ag na margaí, deilbhíní a raibh siad ag obair orthu i rith na bliana.

An Crann Nollag

Crochtar crainn Nollag sna tithe tamall roimh lá Nollag. Maisítear an crann le coinnle nó le soilse, tinsil, réaltaí agus liathróidí. Oíche Nollag agus na páistí ina gcodladh cuireann na daoine fásta bréagáin bheaga, milseáin agus torthaí ar na craobhacha.

La Buche de Noël

Tá nós ag daoine bloc mór adhmaid, ar a dtugtar *la buche de Noël*, nó 'bloc na Nollag', a dhó sa tinteán Oíche Nollag. Leanann sé leis ag dó ar feadh dhá lá déag na Nollag go dtí an séú lá d'Eanáir, Féile na dTrí Rí. Creideann daoine go mbeidh sonas sa teach a fhad is a bheidh bloc na Nollag ar lasadh.

Oíche Nollag

Oíche Nollag téann daoine ar Aifreann an mheán oíche. Bíonn cuma thaibhseach álainn ar na séipéil de bharr na gcoinne ar fad a bheith lasta. Déantar scéal na Nollag a léiriú mar dhráma in áiteanna poiblí. D'fhéadfadh aisteoirí nó puipéid a bheith sa dráma. Bíonn beithilín acu sa Fhrainc mar a bhíonn i dtíortha eile. *La crèche* a thugann na Francaigh ar an mbeithilín. Itheann siad dinnéar ar a dtugtar *la reveillon* an-deireanach oíche Nollag. Fanann daoine ina suí go dtí a dó nó a trí a chlog ar maidin. Fágann siad an tine ar lasadh agus cuireann siad bia agus deoch ar an mbord ar eagla go dtiocfadh an Mhaighdean Mhuire ag iarraidh dídine.

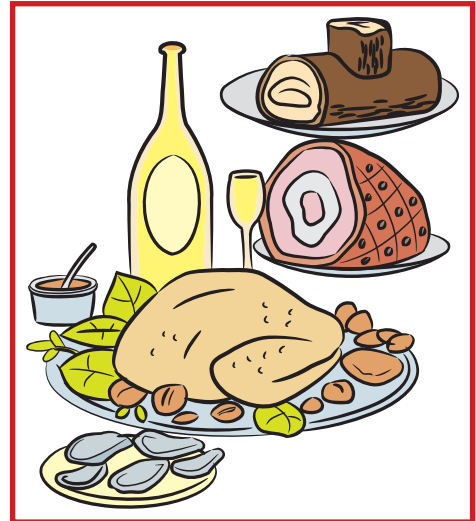
Daidí na Nollag

Fágann páistí a mbróga ar an tinteán Oíche Nollag le go líonfadh *Père Noël*, Daidí na Nollag, iad. Chomh maith leis sin tugann *Père Noël* cuairt ar shráidbhailte agus ar bhailte móra na Fraince ar an séú lá de mhí na Nollag, Lá Fhéile San Nioclás. Téann páistí chun é a fheiceáil agus tugann

sé féiríní beaga dóibh. Ach bíonn *Père Fouettard*, Daidí na Fuipe, in éineacht leis agus cuireann sé seo pionós ar pháistí dána. In áiteanna áirithe sa Fhrainc is ar an séú lá d'Eanáir a fhaigheann páistí a gcuid bronnantas, seachas Lá Nollag féin.

Bia Nollag

Tar éis an Aifrinn ar Oíche Nollag, bíonn féasta mór ag na Francaigh don dinnéar, *la reveillon*. Itheann siad gé, oisrí, pâté de foie gras, liamhás, sailéid, turcaí le castáin, torthaí, cístí agus go leor fíona. Déanann na Francaigh císte i gcruth bhloc na Nollag, *la buche de Noël*, agus clúdaíonn siad le seacláid é.

Oideas Nollag ón bhFrainc

‘Crème Au Chocolat’ (Anlann Seacláide) **mar a dhéantar sa Fhrainc é.**

Comhábhair

125 g cócó

120 ml uisce

240 ml uachtair

135 g siúcra

Modh

1. Cuir an cócó agus an t-uisce i sásan.
2. Téigh an sásan ar theocht íseal go dtí go mbeidh an cócó agus an t-uisce measctha go maith.
3. Cuir an siúcra isteach sa sásan agus measc go dtí go mbeidh sé leáite.
4. Bain den teas é agus measc an t-uachtar agus an t-im leis na comhábhair sa sásan.
5. Cuir ar suanbhruith é ar feadh dhá nóiméad.
6. Dóirt anuas ar do *buche de Noël* é nó ar do rogha císte seacláide.

An Nollaig sa Spáinn

'Feliz Navidad' an Spáinnis ar 'Nollaig shona' nó 'Nollaig mhaith'.

Ag druidim leis an Nollaig Tosaíonn séasúr na Nollag sa Spáinn ar an ochtú lá de mhí na Nollag, an *Immaculada*, féile Ghiniúint gan Smál na Maighdine Muire. Bíonn *Nacimiento*, beithilín gleoite galánta, ar taispeáint sna tithe agus sna séipéil.

Bíonn beithilín beo in a lán bailte beaga. Glacann aisteoirí páirt Mhuire, lósaif, na n-aoirí agus na dTrí Rí. Bíonn ainmhithe sa bheithilín chomh maith. Tá an-ómós ag na Spáinnigh d'ainmhithe feirme mar gur choinnigh bó teas leis an leanbh Íosa lena hanáil, an chéad Oíche Nollag sa stábla.

Ar an aonú lá fichead de mhí na Nollag is nós le daoine léim thar thinte cnámh ar a dtugtar *hogueras*. Creideann siad go dtugann sé sin cosaint dóibh in aghaidh tinnis. Tá an nós seo ag muintir na Spáinne leis na mílte bliain.

Mórshiúl Traidisiúnta

Tá nós an mhórshiúil nó *Aguinaldo* ann fós sna bailte agus sna sráidbhailte faoin tuath. Sna laethanta beaga roimh Nollaig siúlann páistí trí na sráideanna agus iad ag canadh carúl. Tugann na comharsana milseáin nó airgead do na páistí.

Oíche Nollag

Le titim na hoíche ar an *Noche Buena* nó an 'Dea-Oíche' lasann na Spáinnigh lampaí beaga ola ina gcuid tithe. Bíonn Aifreann ar a dtugtar *La Misa del Gallo* nó 'Aifreann an Choiligh' ann ag meán oíche. Creidtear gurb é an coileach a d'fhógair breith an linbh Íosa ar dtús. Bíonn féasta ag na Spáinnigh i lár na hoíche tar éis Aifreann

an mheán oíche. Ina dhiaidh sin téann daoine amach ag damhsa agus ag ceiliúradh ar na sráideanna. Rinceann siad an *Jota*, seandamhsa traidisiúnta, le ceol giotáir agus castainéad.

Oíche Chinn Bhliana

Is ócáid mhór í Oíche Chinn Bhliana, ar a dtugtar an *Nochevieja*. Tagann daoine le chéile amuigh faoin spéir. Itheann siad dhá fhíonchaor déag le linn do chlog an tséipéil a bheith ag bualadh an mheán oíche le go mbeidh rath agus séan orthu san athbhliain.

Daidí na Nollag

In áiteanna sa Spáinn fágann *Papa Noel* brontanais bheaga do na páistí Oíche Nollag ach ní théann sé go dtí an chuid is mó den tír ar chor ar bith. Ach Lá Fhéile Stiofáin scríobhann páistí litreacha chuig na Trí Ríthe – *Melchior, Gaspar agus Balthasar*.

Ar an gcúigiú lá d'Eanáir téann páistí

chuig mórshiúl agus bíonn na ríthe i láthair. An oíche sin, fágann na páistí a mbróga sa teach nó ar bhalcóin an tí ionas gur féidir leis na Trí Ríthe brontanais a chur iontu.

Bia Nollag

Bíonn go leor bianna difriúla ag na Spáinnigh i gcomhair na Nollag. Itheann siad uaineoil rósta, muc dhiúil, turcaí, lacha agus bia mara. Tar éis Aifreann an mheán oíche bíonn féasta teaghlaigh ann le *Pavo Trufado de Navidad*, turcaí le strufail. Ólann siad cava, fíon geal atá cosúil le seaimpéin.

Tá an-dúil ag na Spáinnigh i rudaí milse. Is breá leo *turrón*, taosrán milis déanta as mil, siúcra, prásóg agus almóinní. Itheann siad *polverones* chomh maith. Cístí nó brioscaí atá iontu seo déanta as plúr, siúcra, almóinní, cnónna agus torthaí triomaithe.

Bíonn císte mór ag na Spáinnigh ar a dtugtar *Roscón de los Reyes*. Itear é Lá na dTrí Rí, an séú lá d'Eanáir. Cruth corónach a bhíonn ar an gcíste seo agus é maisithe le torthaí agus milseáin. Cuirtear féirín beag i bhfolach ann agus pé duine a thagann ar an bhféirín bíonn sé nó sí ina rí nó ina banríon ar an teach ar feadh Lá na dTrí Rí.

Oideas Nollag ón Spáinn

'Turrón' mar a dhéantar sa Spáinn é.

Comhábhair

450 g almóinní bánaithe
225 g siúcra
125 ml mil ghlé
paicéad prásoige

Modh

1. Measc na halmóinní, an siúcra agus an mhil le chéile i sásan.
2. Leag an sásan ar theas an-íseal agus téigh é go dtí go mbeidh an siúcra leáite.
3. Fág ar an teas é ar feadh trí nóiméad, á mheascadh ar feadh an ama.
4. Bain den teas é agus measc an phrásóg leis.
5. Buail go maith é go dtí go mbeidh sé mín.
6. Cuir isteach i dtráidire é atá smeartha go maith.
7. Lig dó fuarú agus gearr amach cearnóga 4 cm as.

© Imgeille

An Nollaig i Meicsiceo

'Feliz Navidad' an bheannacht a thugann daoine dá chéile i Meicsiceo díreach mar a dhéantar sa Spáinn.

Ag druidim leis an Nollaig Tamall de sheachtainí roimh Nollaig bíonn aonach nó margadh na Nollag ar siúl i ngach baile agus sráidbhaile i Meicsiceo. Bíonn *puestos*, nó stallaí margaidh, maisithe go pointeáilte sna cearnóga. Bíonn cáis, bananaí, cnónna, brioscaí, agus bláthanna ar nós magairlíne agus pionséitianna le

ceannach ar an margadh. Díoltar lámhcheardaíocht de gach sórt chomh maith. Tagann daoine i gcéin is i gcóngar go dtí na margaí seo.

Mórshiúl na Nollag

Ar feadh naoi lá, ón séú lá déag de mhí na Nollag go dtí Oíche Nollag, bíonn mórshiúl ar na sráideanna gach oíche. *Las Posadas* (tithe lóistín) a thugtar ar an mórshiúl seo. Bíonn sé ann i gcuimhne thuras Mhuire agus lósaif agus iad ag taisteal ó Nazarat agus ag lorg lóistín i mBeithil.

Téann oilithrigh ó theach go teach ag lorg lóistín. Canann siad amhrán traidisiúnta ag iarraidh lóistín ach diúltaíonn muintir gach aon tí dóibh le véarsa eile den amhrán. Oíche Nollag féin, áfach, ligtear isteach iad i dteach a mbíonn beithilín agus altóir ann. Deirtear paidir os comhair an bheithilín ar dtús agus ansin tosaíonn an chóisir agus an scléip. Bíonn bia agus deoch ann agus baineann na páistí an-sásamh as an ócáid.

Oíche Nollag

Ar bhuille an mheán oíche fógraíonn tinte ealaíne, cloig agus feadóga breith an linbh Íosa agus téann daoine ar *Misa de Gallo* nó 'Aifreann an Choiligh'. Creidtear gurb é an coileach a d'fhógair breith an linbh Íosa ar dtús. Tar éis an Aifrinn bíonn féasta mór acu agus itheann siad bianna traidisiúnta Meicsiceacha.

© Imagefile

An Poinséitia

Is bláth Meicsiceach é an poinséitia. Fadó bhí buachaill beag darbh ainm Pablo ag siúl go dtí an séipéal le cuairt a thabhairt ar an mbeithilín. Chuimhnigh sé nach raibh aon bhronntanas aige don leanbh Íosa. Chonaic sé craobhacha glasa ag fás ar thaobh an bhóthair agus phioc sé

iad. Thosaigh páistí eile ag magadh faoi Pablo ach, nuair a leag sé na craobhacha síos le hais an bheithilín, d'fhás bláth geal dearg as gach craobh. Ba é sin an poinséitia.

Daidí na Nollag

Go traidisiúnta ní bhíodh aon cheiliúradh speisialta i Meicsiceo Lá Nollag féin. Ach sa lá atá inniu ann tá daoine ag glacadh le nósanna Meiriceánacha, rud a chiallaíonn go mbíonn crann Nollag agus Daidí na Nollag acu. In áiteanna áirithe i Meicsiceo tugann Daidí na Nollag féiríní beaga do na páistí Oíche Nollag ach tagann na Trí Ríthe le bronntanais do pháistí na tíre ar fad a bhí go maith, ar oíche an chúigiú lá d'Eanáir.

Ceardaíocht Nollag ó Mheicsiceo

Piñata

Is soitheach cré é an *piñata* líonta le milseáin agus bréagáin. Crochtar as an tsíleáil nó as an gcrann é Oíche Nollag. Cuirtear púicín ar na páistí agus déanann siad iarracht an *piñata* a bhriseadh le maide nó le slat. Nuair a bhristear an *piñata* ar deireadh bíonn rírá agus ruaille buaille ann agus titeann féiríní agus milseáin anuas as an *piñata*.

Ábhar

Balún mór

Veasailín

Páipéar nuachta

Gliú

Féiríní beaga (milséain, bréagáin bheaga, etc.)

Péint agus scuab

Páipéar Nollag

Vearnais nó spraevearnais (más rogha leat)

Taos *Papier Maché*

1. Stróic an páipéar ina phíosáí beaga.
2. Measc cupán plúir agus trí chupán uisce le chéile go dtí go mbeidh sé ina thaos mín.
3. Cuir na píosáí páipéir isteach sa mheascán agus measc go maith.
4. Fág ar maos é go dtí go mbeidh sé cosúil le cré. Is féidir é a mhúnlú i do rogha crutha anois.

Bí cinnte go bhfuil an *papier maché* tirim sula gcuireann tú aon phéint air.

An Modh Déanta

1. Séid suas balún mór agus cuir snaidhm air.
2. Clúdaigh an balún le veasailín.
3. Clúdaigh an balún le trí shraith den taos *papier maché* agus fág ciorcal gan taos timpeall ar an tsnaidhm.
4. Fág ar leataobh é ar feadh lá amháin ar a laghad.
5. Pléasc an balún in aice na snaidhme. Tarraing an balún tríd an bpoll atá fágtha sa chruth *papier maché*.
6. Cuir na féiríní isteach tríd an bpoll. Ansin clúdaigh an poll le taos nó le gliú agus tuilleadh píosaí páipéir.
7. Fág ar leataobh é go dtriomóidh sé.
8. Maisigh an piñata le péint agus vearnais nó clúdaigh é le páipéar Nollag.

Is féidir cruthanna eile a chur ar an *piñata*, e.g. turtar, asal nó réinfhia. D'fhéadfá rollaí páipéir leithris a úsáid do na cosa. D'fhéadfá cruthanna eile, e.g. cluasa a mhúnlú as taos *papier maché* agus iad a ghreamú den chorp.

Bia Nollag

Ní hé an bia céanna a itear do cheiliúradh na Nollag i ngach ceantar i Meicsiceo. Ach bheadh na bianna seo a leanas coitianta i ngach áit sa tír.

© Imagefile

Tamales: Pióg le feoil, glasraí nó líonadh milis ar nós torthaí le cáithníní arbhair agus i galaithe.

Chiles Rellenos: Cillí líonta le cáis bhog bhán agus mionfheoil.

Grianghraf le coirthead Rolly Brook - www.rollybrook.com

Atole: Deoch mhilis thraidisiúnta déanta as min arbhair chomh maith le spíosraí, finéal, seacláid agus torthaí.

Menudo: Anraith láidir spíosrach déanta as bolg ba agus caorach (ruipleog).

Oideas Nollag ó Mheicsiceo

'Chocolate Caliente' (Seacláid The) **mar a dhéantar i Meicsiceo é.**

Beidh go leor anseo do sheisear.

Comhábhair

1.5 lítear bainne

6 unsa de sheacláid mhilis

6 unsa de sheacláid leathmhilis

½ taesp. finéal

pinse cainéil

Modh

1. Téigh an bainne ar theas measartha.
2. Nuair a bheidh an bainne te measc an tseacláid leis, á chorraí ar feadh an ama go dtí go mbeidh an tseacláid ar fad leáite. Can an véarsa seo agus tú á chorraí:

**"Chocolate, molinillo,
Corre, corre, que te pillo.
A estirar, a estirar,
Que el demonio va a pasar"**

**"A sheacláid, a mhuilinn bhig ghaoithe,
Rith, rith, nó béarfaidh mé greim ort.
Sín amach, sín amach,
Tiocfaidh an diabhal amach."**

3. Ardaigh an teas agus lig don mheascán beiriú de réir a chéile.
4. Cuir isteach an finéal agus an cainéal. Buail é go dtí go dtagann cúr air.
5. Ól é a fhad is atá sé te.

An Nollaig san Astráil

'Merry Christmas' an Béarla ar 'Nollaig shona' nó 'Nollaig mhaith'.

Ag druidim leis an Nollaig

Is minic Lá Nollag san Astráil a bheith an-te. D'fhéadfadh sé a bheith go maith os cionn 30°C. Is brístí gearra agus t-léinte a chaitheann Astrálaigh agus iad ag siopadóireacht i gcomhair na Nollag mar go mbíonn an aimsir chomh te. Ní thiteann sneachta Lá Nollag san Astráil riamh mar gur i lár an tsamhraidh a bhíonn an Nollaig acusan. Bíonn laethanta saoire an tsamhraidh ag na páistí aimsir na Nollag.

Christmas Bush

Is maith le muintir na hAstráile a dtithe a mhaisiú le Sceach na Nollag, an *Christmas Bush*. Is crann beag é seo a fhásann san Astráil. Tagann dath dúdhearg air ag an am seo bliana.

Oíche Nollag

Oíche Nollag bíonn daoine amuigh ar na sráideanna le coinnle agus iad ag canadh carúl faoi sholas na réaltaí. Téann na Críostaithe ar Aifreann nó chuig seirbhísí eaglasta eile Oíche Nollag agus Lá Nollag chun cuimhneamh ar bhreith an linbh Íosa.

Tá gaolta thar lear ag go leor de mhuintir na hAstráile agus, ar ndóigh, is maith leo a bheith ag caint leo aimsir na Nollag. Tá gaolta san Astráil ag cuid mhór de mhuintir na hÉireann chomh maith.

Tubaiste ag an Nollaig

Is am suáilceach pléisiúrtha é an Nollaig ach fós féin cuimhníonn Astrálaigh go fóill ar Nollaig na bliana 1974. An bhliain sin tharla tubaiste uafásach in Darwin sa Chríoch Thuaidh i dtuaisceart na tíre. Réab cioclón tríd an mbaile. Rinne sé slad agus scrios agus fuair os cionn 60 duine bás.

Daidí na Nollag

Is minic a thagann Daidí na Nollag go dtí an trá. Uaireanta tagann sé ag marcaíocht toinne ar thonnlár ach uaireanta eile is i mótarbhád a thagann sé!

Bia Nollag

Lá Nollag san Astráil itheann daoine turcaí agus liamhás. Don mhilseog bíonn maróg Nollag acu. Doirtear branda anuas ar an maróg agus lastar é. Le linn an ruathair óir a bhí san Astráil ag tús an chéid seo caite ba mhinic a chuirfí cnapán óir sa mharóg. Sa lá atá inniu ann is féirín beag a chuirtear isteach inti. Tá an-tóir ag na hAstrálaigh ar phióga mionra freisin.

Ní bhacann cuid mhaith teaghlach le dinnéar traidisiúnta Nollag níos mó. Is fearr le roinnt daoine, go háirithe turasóirí, lón na Nollag a ithe ar an trá. Téann daoine eile chuig na beárbaiciúnna a bhíonn ar *Bondi Beach* in Sydney Lá Nollag. Bíonn picnicí ag daoine eile amuigh faoin tuath nó i bpáirceanna poiblí. Is

maith leis na daoine a fhanann sa bhaile snámh ina linnte snámha, cruicéad a imirt nó am a chaitheamh amuigh faoin aer.

Itheann na hAstrálaigh bia mara, feoil fhuar, turcaí nó lacha fhuar, pasta agus neart sailéad. Is breá leo rudaí milse ar nós sailéad torthaí, *pavlova* agus uachtar reoite.

Oideas Nollag ón Astráil

Bhí saol crua ag *swagmen* agus *drovers outback* na hAstráile sa naoú haois déag. Bhídís ag imeacht ó áit go háit agus ní raibh aon áiseanna cearta cócaireachta acu. Bhain siad an-úsáid as an *Billy Can*. Canna stáin a bhfuil dhá chluas air is ea an *Billy Can* agus d'fhéadfaí é a úsáid mar shásan, mar thaephota nó fiú mar chupán. Bhácalaidís *Damper* na Nollag i luaithreach amuigh faoin spéir.

Damper na Nollag

Comhábhair

250 g plúir

½ taesp. shalainn

2 thaesp. shiúcra

spúnóg bhoird ime

240 ml bainne nó dóthain chun taos

a dhéanamh

taespúnóg shóide

Modh

1. Cuimil an t-im isteach sa phlúr.
2. Criathraigh an tsóid i gcaoi is nach mbeidh cnapáin inti.
3. Cuir an tsóid, an salann, an siúcra agus an bainne leis an bplúr. Fuin é.
4. Múnlaigh cruth Nollag as – fleasc, crann nó réalta.
5. BÁCÁIL in oigheann te é ar feadh 20 nóiméad go dtí go mbeidh sé donn.
6. Féadfaidh tú im agus subh, mil nó órshúlach a ithe leis.

An Nollaig in Éirinn

Fíor nó bréagach?

Léigh na habairtí seo. Cuir ✓ nó ✗ sa bhosca.

- ☐ 1. Seasann an choinneal bhán ar fhleasc na hAidbhinte do sholas Dé.
- ☐ 2. 'Lón na Nollag' a thugtaí ar dhinnéar na Nollag sa sean-am.
- ☐ 3. Cuirtear coinneal i bhfuinneog an tí ar chúig oíche le linn na Nollag.
- ☐ 4. Tugtar 'Lá an Dreoilín' ar Lá Fhéile Stiofáin.
- ☐ 5. Sa sean-am sicín a bhíodh ag na daoine le haghaidh dhinnéar na Nollag.
- ☐ 6. Lá Caille a thugtar ar an lá deireanach den bhliain.

Focail nua a d'fhoghlaimíomar:

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Rudaí nach raibh ar eolas againn cheana féin:

Rudaí ar mhaith linn níos mó a fhoghlaim ina dtaobh:

Na pointí is suimiúla sa téacs, dar linne:

Moltaí maidir le húsáid na filíochta sa rang

Is éard atá anseo ná cur chuige amháin a d'fhéadfaí a úsáid agus grinnstaidéar á dhéanamh ar sheánra na filíochta i Rang a Trí. Glactar leis, dar ndóigh, go ndéanfaidh an múinteoir na moltaí atá anseo a mhúnlú agus a chur in oiriúint dá rang féin. Moltar go n-eagrófaí ceardlann filíochta mar seo go rialta i rith na bliana. Cé go bhfuil gníomhaíochtaí éagsúla luaite sa treoir seo a chabhróidh leis an dalta tuiscint níos fearr a fháil ar sheánra na filíochta, moltar gan dul thar fóir leis an anailís ar fhaitíos go mbainfeadh sé ón taitneamh, mar gurb é an taitneamh an príomhchuspóir.

Tá tábhacht ar leith ag baint leis an bhfilíocht ó thaobh forbairt aeistéitiúil agus shamhlaíoch an pháiste de. Baineann fiú an páiste is óige taitneamh as fuaimeanna, tuin, rithim agus imeartas focal na filíochta. I dtagairt do mhúineadh na filíochta in *Curaclam na Bunscoile* - Gaeilge - Treoirlínte do Mhúinteoirí (1999) deirtear gur 'gníomhaíocht éisteachta thar aon rud eile í éisteacht le filíocht'.

Chun go mbeadh toradh fiúntach ar na ceardlanna filíochta caithfear a chinntiú go mbeidh teacht ag an múinteoir féin agus ag na daltaí ar stór leathan filíochta sa bhreis ar a bhfuil ar fáil mar chuid de chúrsa *Séideán Sí*. Moltar go mbeadh réimse leathan d'fhoinsí sa seomra ranga. Ba cheart go mbeadh duanairí agus dlúthdhioscaí ann, chomh maith le bailiúcháin filíochta curtha le chéile ag an múinteoir agus ag na daltaí féin.

Ba chóir go mbeadh éagsúlacht ann ó thaobh na filíochta de agus go mbeadh fáil ar dhánta de gach saghas, e.g. dánta le rím iontu, dánta a bhfuil athrá iontu, gníomhamhráin, amhráin shaothair, tréanna, seanfhocail, tomhais, agallaimh bheirte, lúibíní, ceapóga, casfhocail (rabhlóga), saorvéarsaíocht, scéalta dréimire, rainn le haghaidh cluichí, rainn chomhairimh, luimnigh, tús línte, dánta friochta, dánta nuachumtha, dánta a insíonn scéal, dánta greannmhara, haiku, dánta crutha, dánta liosta agus dánta cúiglíneacha.

CUSPÓIRÍ GINEARÁLTA

Ba cheart go gcuirfeadh na ceardlanna filíochta ar chumas an dalta:

- taitneamh a bhaint as éisteacht le filíocht á léamh;
- léamh na filíochta mar nós saoil a chothú;
- a thuiscint ar sheánra na filíochta a fhorbairt;
- a chumas samhlaíochta agus cogaíoch a fhorbairt;
- a chumas léitheoireachta agus labhartha a fhorbairt;
- a bheith ceisteach faoin bhfilíocht a léann sé agus a thuairimí féin fúithi a nochtadh;
- a thuiscint gur gníomhaíocht chumarsáide idir an file agus an léitheoir í léamh na filíochta agus an éisteacht le filíocht;
- cur lena chuid eolais agus lena thuiscint ar an saol;
- taitneamh a bhaint as filíocht a chumadh.

Seisiún 1

Roghnaigh dán a bhfuil bá agat féin leis le léamh don rang. Mínigh do na daltaí an fáth ar roghnaigh tú an dán áirithe seo.

Pléigh teideal an dáin leo. Mura bhfuil an téama soiléir ón teideal iarr orthu a thuar céard é téama an dáin? Má tá an téama soiléir iarr orthu a thuar céard a bheidh le rá ag an bhfile faoin téama. Iarr orthu cúiseanna a thabhairt lena dtuairimí.

Léigh ainm an fhile. An bhfuil aon dán eile leis an bhfile seo cloiste nó léite acu? Má tá, pléigh téamaí na ndánta sin.

Léigh an dán go soiléir don rang le rithim nádúrtha na cainte. Cuir béim ar fhocail agus ar fhrásaí éagsúla ionas go gcruthóidh do ghlór íomhá an dáin. Is cuid thábhachtach den phróiseas foghlama é seo, múnú léitheoireacht na filíochta ag an múinteoir.

Lig do na daltaí éisteacht leis an dán faoi dhó. Tar éis an dara héisteacht iarr a dtuairimí mar gheall ar an dán. Ar thaitin sé nó nár thaitin sé leo? Iarr orthu cúiseanna a thabhairt lena dtuairimí.

(**Nóta:** Ba chóir go dtuigfeadh na daltaí gur rud an-phearsanta í an fhilíocht agus nach gá gurb é an dearcadh céanna a bheadh ag aon bheirt maidir le dán ar leith.)

Gníomhaíochtaí Breise

D'fhéadfaí tabhairt faoi chuid de na gníomhaíochtaí seo a leanas ag deireadh an tseisiúin, ag brath ar chaighdeán an ranga / an ghrúpa agus ar an dán atá i gceist:

- Pléigh an príomhsmaoineamh atá sa dán.
- Faigh amach ar spreag an dán aon mhothúcháin sna daltaí nó ar thug sé aon eachtra ina saol féin chun cuimhne dóibh.
- Pléigh aon eolas a thugann an dán dúinn faoi shaol an fhile nó faoina dhearcadh ar an saol.
- Cad a mheasann na daltaí faoi dheireadh an dáin? Ar mhaith leo é a athrú? Más amhlaidh gur mhaith, iarr orthu deireadh eile a chumadh don dán.

Seisiún 2

Roghnaigh dán eile a thaitníonn leat féin. Mínigh do na daltaí an fáth ar roghnaigh tú an dán áirithe seo.

Pléigh teideal an dáin mar a rinneadh i Seisiún 1.

Léigh an dán go soiléir don rang le rithim nádúrtha na cainte.

An aontaíonn na daltaí le do rogha? Iarr orthu cúiseanna a thabhairt lena bhfreagra.

Cuir an dán ar an scáileán mór agus léigh an téacs arís. Iarr ar na daltaí é a léamh go ciúin a fhad is atá tusa á léamh os ard.

Luaigh ainm an fhile. Ar chuala na daltaí trácht ar an bhfile sin cheana? Ar chuala siad nó ar léigh siad aon dán eile leis an bhfile sin? Má tá dánta eile dá chuid i gceann de na bailiúcháin filíochta sa rang iarr ar na daltaí féin iad a aimsiú. Pléigh na dánta agus déan comparáid idir iad agus an dán atá díreach léite agat.

GNÍOMHAÍOCHTAÍ BREISE

D'fhéadfaí tabhairt faoi chuid de na gníomhaíochtaí seo a leanas ag deireadh an tseisiúin, ag brath ar chaighdeán an ranga / an ghrúpa agus ar an dán atá i gceist:

- Faigh amach an raibh aon rud áirithe sa dán a tharraing aird na ndaltaí.
- Iarr ar na daltaí pictiúr a tharraingt a léiríonn príomhsmaoineamh an dáin.
- Pléigh stíl agus rithim an dáin.
- Déan comparáid idir an dán sin agus an ceann a chuala siad i Seisiún 1 ó thaobh téama de.
- Déan comparáid idir an dán sin agus an ceann a chuala siad i Seisiún 1 ó thaobh stíle de.
- Déan comparáid idir an dán sin agus an ceann a chuala siad i Seisiún 1 ó thaobh comhdhéanaimh de (uimhir línte / véarsaí).
- Píoc amach focail áirithe as an dán agus spreag na daltaí chun focail eile a bhfuil an bhrí chéanna leo a chur ina n-áit. Tá tábhacht ar leith leis an ngníomhaíocht sin do na cainteoirí dúchais sna Gaeltachtaí.

Seisiún 3

(**Nóta:** D'fhéadfaí roinnt laethanta a chaitheamh leis seo.)

Iarr ar na daltaí dánta atá cloiste nó foghlamtha acu agus a thaitin leo a thabhairt chun cuimhne agus giota díobh a aithris. Tabhair dóthain ama dóibh chuige sin. Lig dóibh iad a aimsiú i leabhair más gá. Faigh amach an chúis ar thaitin na dánta áirithe sin leis na daltaí.

An bhfuil dán ar leith a luaitear go minic i measc rogha na ndaltaí? Tarraing a n-aird air seo. Cláraigh ainmneacha na ndánta is deise leis na daltaí ar chairt ranga.

Taispeáin bailiúcháin filíochta ranganna 1, 2 agus 3 *Séideán Sí* do na daltaí (*Rainn agus Amhráin, Rainn agus Amhráin 2, Seo, Siúd agus Uile agus Cogar mé seo leat!*). Léigh teidil na ndánta atá iontu. Cé na dánta is mó a thaitin leo?

Mínigh do na daltaí go bhfuil siad chun 'Duanaire Pearsanta' a chur le chéile sna seachtainí atá amach rompu. Chun tús a chur leis an Duanaire Pearsanta léifidh siad lear mór dánta. Ansin scríobhfaidh siad na dánta is fearr a thaitníonn leo isteach ann. Cabhraigh leo leathanaigh a cheangal le chéile chun an Duanaire Pearsanta a dhéanamh. Fág an clúdach agus an chéad dá leathanach folamh. Cuirfidh siad tiomnú agus clár sna leathanaigh seo níos déanaí.

Tabhair cóipeanna de na dánta atá léite os ard agat sna seisiúin roimhe seo do na daltaí. Cuir cóipeanna den ábhar as cúrsa *Séideán Sí* (féach thuas) ar fáil dóibh, chomh maith le duanairí agus bailiúcháin filíochta feiliúnacha eile.

Tabhair neart ama do na daltaí cuid de na dánta atá sna leabhair agus ar na bileoga a léamh agus taitneamh a bhaint astu. Lig dóibh iad a phlé.

Ag deireadh an tseisiúin léitheoireachta mínigh dóibh go gcaithfidh siad dán amháin a thaitníonn go mór leo a roghnú, as a bhfuil léite acu, le cóipeáil go néata ina nDuanaire Pearsanta.

Iarr ar dhaltaí aonair na cúiseanna ar roghnaigh siad dán ar leith a phlé leis an rang. Iarr orthu a fháil amach ar roghnaigh aon dalta eile an dán céanna.

Iarr ar na daltaí clúdach oiriúnach a dhearadh dá nDuanaire Pearsanta. Caithfidh siad teideal a chumadh don Duanaire Pearsanta freisin. Pléigh teidil oiriúnacha. Scríobhfaidh gach dalta teideal an Duanaire Pearsanta, chomh maith lena ainm, go healaíonta ar an gclúdach. Spreag na daltaí chun áiseanna ilmheán an ranga a úsáid chuige sin.

Gníomhaíochtaí Breise

D'fhéadfaí tabhairt faoi chuid de na gníomhaíochtaí seo a leanas ag deireadh an tseisiúin, ag brath ar chaighdeán an ranga / an ghrúpa agus ar an dán atá i gceist:

- Iarr ar na daltaí cúpla abairt a scríobh ar an ngné a thaitníonn leo faoin dán áirithe atá roghnaithe acu don Duanaire Pearsanta.
- An bhféadfaí gluaisreachtaí agus fuaimeanna éifeachtúla a chur le cuid de na dánta atá roghnaithe ag daltaí an ranga? Iarr tuairimí na ndaltaí de na dánta agus féachaigí le teacht ar chomhréiteach maidir leis na dánta is fearr a d'oirfeadh dó seo. Roinn na daltaí ina ngrúpaí chun gluaisreachtaí agus fuaimeanna a chur le dánta ar leith. Déan taifead orthu agus úsáid á baint agat as áiseanna ilmheán an ranga.

Seisiún 4

(**Nóta:** D'fhéadfaí roinnt laethanta a chaitheamh leis seo.)

Léigh roinnt dánta a thaitníonn leat féin os ard don rang thar thréimhse cúpla lá. Cinntigh go dtugtar deis do na daltaí éisteacht le cineálacha éagsúla filíochta (féach leathanach 11L).

Léigh gach dán faoi dhó.

Má oireann sé don dán atá idir lámha d'fhéadfá, tar éis an dara léamh, an dán a chur ar scáileán mór agus mioncheacht a bhunú ar ghnéithe ar leith de, e.g. rím an dáin, focail / nathanna ar leith, réimsí den ghramadach nó den phoncaíocht atá suntasach sa dán. D'fhéadfaí mioncheacht a dhéanamh le grúpa beag ar ghnéithe den ghramadach nó den litriú atá suntasach sa dán agus a mbíonn deacracht acu leo ina gcuid scríbhneoireachta.

D'fhéadfá cóipeanna a dhéanamh den dán atá idir lámha agus na daltaí a roinnt ina mbeirteanna chun a dtuairimí ina leith a phlé. D'fhéadfaidís an stíl, an téama, an teanga, an rithim, etc., a phlé. Ag tús na hoibre sin, cuir ar a súile dóibh go bhfuil an ceart ag gach dalta a thuairimí féin a bheith aige. Iarr orthu nóta a bhreacadh ina Leabhar Scríbhneoireachta Pearsanta má thagann siad ar fhocal nó ar nath atá spéisiúil ar bhealach éigin.

Seisiún 5

(**Nóta:** D'fhéadfaí roinnt laethanta a chaitheamh leis seo.)

Mínigh do na daltaí go bhfuil siad chun tuilleadh dánta a léamh anois. Tabhair cóipeanna de na dánta ar fad atá léite os ard agat sna seisiúin roimhe seo do na daltaí. Cuir cóipeanna de *Rainn agus Amhráin*, *Rainn agus Amhráin 2*, *Seo, Siúd agus Uile* agus *Cogar mé seo leat!* as cúrsa *Séideán Sí* ar fáil, chomh maith le duanairí agus bailiúcháin filíochta feiliúnacha eile.

Tabhair neart ama do na daltaí cuid de na dánta atá sna leabhair agus ar na bileoga a léamh agus taitneamh a bhaint astu. Lig dóibh iad a phlé.

Ansin iarr orthu roinnt dánta a thaitin go mór leo a roghnú. Scríobhfaidh siad na dánta is fearr leo isteach ina nDuanairí Pearsanta. Is féidir leo an ríomhaire a úsáid chuige seo de réir mar a d'oirfeadh don rang.

Iarr ar dhaltaí aonair na cúiseanna ar roghnaigh siad dán ar leith a chur in iúl don rang. Spreag na daltaí eile chun ceisteanna a chur orthu faoin dán seo. D'fhéadfaidís an dán, nó giota de, a léamh don rang.

Seisiún 6

CEARDLANN AR SCRÍOBH NA FILÍOCHTA — AN MÚINTEOIR MAR FHILE

Mínigh do na daltaí go bhfuil tú chun dán de do chuid féin a chumadh anois. Cinntigh go bhfuil baint ag an dán seo ar bhealach éigin (téama, teicníocht, mothúcháin, etc.) le ceann de na dánta a roghnaigh tú le léamh dóibh sna seisiúin roimhe seo.

Tosaigh ag scríobh do dháin ar an gclár nó ar an scáileán mór agus na daltaí ag féachaint ort. Mínigh dóibh go mbeidh ort eagarthóireacht a dhéanamh air níos déanaí.

Scríobh an dán go sciobtha gan an iomarca airde a thabhairt ar an litriú ná ar an bponcaíocht. Ansin féach siar air go ceisteach agus cuid mhaith smaoinimh os ard agus athmhachnaimh á dhéanamh agat i rith an ama. Déan athruithe agus leasuithe agus tú ‘ag caint leat féin’. Tugtar ‘múnlu ag an múinteoir’ air seo.

Glac le moltaí agus le comhairle ó na daltaí. Agus tú ag smaoineamh os ard ceistigh an stór focal a d’úsáid tú. Iarr tuairimí na ndaltaí díobh. An bhfuil aon fhocal, dar leo, a d’oirfeadh níos fearr ná na focail a roghnaigh tú? An bhfuil moltaí acu maidir le gnéithe eile den dán?

Déan dréachtú agus athdhréachtú ar an dán nó go mbeidh tú sásta leis. Ceartaigh an litriú agus an phoncaíocht. Úsáid foclóir chun an litriú a sheiceáil. Athscríobh nó clóscríobh an leagan críochnaithe. Caith neart ama leis an gcuid seo den obair chun an tábhacht a bhaineann leis an dréachtú agus an athdhréachtú a chur ina luí ar na daltaí.

Seisiún 7

CEARDLANN AR SCRÍOBH NA FILÍOCHTA — AN DALTA MAR FHILE

(**Nóta:** Moltar roinnt seachtainí a chaitheamh leis seo chun go mbeidh roinnt mhaith dánta scríofa ag na daltaí.)

Mínigh do na daltaí go bhfuil gach duine acu chun dán dá chuid féin a chumadh anois, ag déanamh aithris dóibh ar an gcur chuige a d'úsáid tusa agus tú ag cumadh do dhán féin. Abair leo go bhfuil saoirse acu maidir leis an gcineál dáin a scríobhfaidh siad ach gur cheart go mbeadh baint aige ar bhealach éigin (téama, teicníocht, mothúcháin, etc.) le ceann de na dánta a roghnaigh siad le cur isteach sa Duanaire Pearsanta. Mínigh dóibh gur féidir leo focail nó frásaí as an dán sin a úsáid agus iad ag cumadh a ndán féin.

Iarr ar na daltaí a ndán a chumadh agus a scríobh go sciobtha gan an iomarca airde a thabhairt ar an litriú, ar an bponcaíocht ná ar an bpeannaireacht. Mínigh dóibh go mbeidh orthu eagarthóireacht a dhéanamh air níos déanaí. Caithfidh siad a bheith ceisteach faoina gcuid oibre féin mar a bhí tusa agus tú ag scríobh do dhán féin. Cinntigh go dtuigeann na daltaí an tábhacht a bhaineann leis an dréachtú agus an athdhréachtú. Mínigh dóibh go mbíonn gach scríbhneoir agus file ag athscríobh agus ag déanamh athruithe agus ceartúchán nó go mbíonn sé sásta leis an toradh.

Lig do na daltaí féin na téamaí a roghnú. Tiocfaidh cuid dá gcuid smaointe as dánta atá léite nó cloiste acu agus cuid eile as na nótaí a bhreac siad síos ina Leabhar Scríbhneoireachta Pearsanta.

Iarr ar aon dalta ar mian leis é a dhán a léamh ionas gur féidir léirmheas a dhéanamh air.

Ag deireadh na ceardlainne, cuirfidh gach dalta an chuid is fearr dá chuid dánta, de réir a bhreithiúnais féin, isteach ina Dhanuire Pearsanta. Cinntigh go scríobhfaidh na daltaí an tiomnú agus an clár ina nDhanuire Pearsanta. Iarr orthu an duanaire a mhaisiú. Spreag na daltaí chun áiseanna ilmheán an ranga a úsáid chuige sin.

Seisiún 8

DUANAIRE RANGA A CHUR LE CHÉILE

(Nóta: Tógfaidh sé seo roinnt laethanta.)

Iarr ar gach dalta an dán is fearr a scríobh sé le linn na ceardlainne, de réir a bhreithiúnais féin, a roghnú lena chur i gcló i nDuanaire Ranga. Má tá deacracht ag daltaí áirithe rogha a dhéanamh d'fhéadfadh an rang cabhrú leo.

Roinn an rang i ngrúpaí beaga. Iarr ar na grúpaí na dánta atá scríofa acu a phlé agus déan moltaí dóibh a chabhróidh leo eagarthóireacht a dhéanamh. Siúil timpeall agus éist leis an bplé idir na grúpaí agus cuir comhairle ar na grúpaí, más gá.

Iarr ar gach dalta dréacht nua dá dhán féin a scríobh, más gá, ag cur moltaí na ndaltaí eile i bhfeidhm. Déanfaidh gach dalta athdhréachtú ar a dhán féin go dtí go mbeidh sé ullamh le cur i gcló. Ansin scríobhfaidh sé an dán ar leathanach sa pheannaireacht is fearr atá aige nó clóscríobhfaidh sé é. Beidh a ainm le scríobh air agus beidh sé le maisiú chomh maith. Moltar áiseanna ilmheán an ranga a úsáid don mhaisiú.

Ceangail leathanaigh le chéile chun an Duanaire Ranga a dhéanamh. Fág an clúdach agus an chéad dhá leathanach folamh. Beidh ar na daltaí tiomnú agus clár a chur sna leathanaigh sin.

Roghnaigh grúpa chun an clúdach tosaigh a dhearadh agus 'Duanaire Ranga' a scríobh go healaíonta mar theideal air. Faoin teideal 'Údar' scríobhfaidh siad 'Rang ... , Scoil ...'.

Roghnaigh grúpa eile chun an clúdach cúil a dhearadh agus blurba a scríobh, agus grúpa eile leis an tiomnú agus an clár a scríobh.

Greamaigh dánta na ndaltaí sa Duanaire Ranga agus cuir an clúdach air. Cuir an Duanaire Ranga ar taispeáint sa rang nó i leabharlann na scoile. D'fhéadfadh na daltaí dánta a léamh as an Duanaire Ranga do dhaltaí eile na scoile ag an tionól nó d'fhéadfáidís cuairt a thabhairt ar dhaltaí i rang eile agus a gcuid dánta a léamh dóibh.

CÚRSA COMHTHÁITE GAEILGE

RANG A TRÍ

- Leabhar an Oide E
 - ⊙ Ceachtanna bunaithe ar théamaí an Churaclaim
 - ⊙ Moltaí maidir le húsáid an úrscéil sa rang
 - ⊙ Moltaí maidir le húsáid na filíochta sa rang
 - ⊙ Ceachtanna ábharbhunaithe – An Nollaig i dTíortha Eile
- Cur is Cúiteamh (Leabhar an Dalta E)
- **Leabhar Mór**
Seo, Siúd agus Uile
- **Leabhair don Léitheoireacht**
An Múinteoir Nua
Seo, Siúd agus Uile
An Nathair agus na Spéaclaí
Siotaí Sí
Cogar mé seo leat!
Lá an Dreoilín i gCorca Dhuibhne
Mistéir Lios an Chatha
Mícheál Ó Conaill – Beathaisnéis
- 5 Phóstaer (féach Liosta na bPóstaer)
- Seastán do na póstaer / Leabhair Mhóra
- 4 Phictiúrchárta (féach Liosta na bPictiúrchártaí)
- Dlúthdhiosca 1 (Scéalta, Sceitsí, Amhrán agus Ceapóga) – leagan Ultach, leagan Muimhneach agus leagan Connachtach
- Dlúthdhiosca 2 (Téacs na leabhar don léitheoireacht) – leagan Ultach, leagan Muimhneach agus leagan Connachtach

FORBAIRT NA SCILEANNA LITEARTHACHTA I RANG A TRÍ

Tá réimse leathan ábhair curtha ar fáil i gcúrsa Séideán Sí Rang a Dó chun plé le forbairt na scileanna litearthachta ag an bpáiste. Ba chóir don mhúinteoir a chinntiú go dtugtar a oiread ama agus is gá do na daltaí agus iad ag déileáil leis an ábhar seo, agus go ndéantar daingniú sa bhreis ar na gnéithe is dúshlánaí de. Chun an tairbhe is fearr a bhaint as an ábhar moltar cuid de a fhágáil go dtí Rang a Trí.